

SAMEN

MAAKTEN

WIJ DE

SWITCH

IMPACTMETING &
EVALUATIE

SEPTEMBER 2024 - MAART 2025

Inhoud

Inleiding

Plein C	2
Samen maken we de Switch	2
Inleiding	2

Procesaanpak

Stap 1: Impact bepalen	3
Stap 2: Impactgraphic	3
Stap 3: Ontwikkelen meetplan	5
Stap 4: Meten en uitwerking	5

Waardes van impactonderzoek

Significantie	6
Validatie	6
Betrouwbaarheid	7
Conclusie	7

Overall conclusie

Zijn de effecten behaald?	8
Zijn de hogere effecten behaald?	9

Conclusies per effect en hoger effect

Effect 1: Eindproduct	10
Effect 2: Kennismaking kunstdisciplines	10
Effect 3: Beroepen en vaardigheden	11
Effect 4: Cultureel leven in Zaandam	12
Effect 5: Reflecteren	13
Effect 6: Passend aanbod	13
Effect 7: Samenwerking school en culturele omgeving	14
Hoger effect 1: Zelfkennis	14
Hoger effect 2: Eigen talenten	15
Hoger effect 3: Koppeling talent & beroep	16
Hoger effect 4: Thuisgevoel	16
Hoger effect 5: Reflectie	17
Hoger effect 6: Cultureel Zaandam	17

Eindconclusie

Impactclaim: Kunst- en cultuureducatie helpt MBO-studenten hun plek in de samenleving te vinden	18
---	----

Evaluatie

Tips & Tops	19
-------------	----

Plein C

Plein C is een organisatie die zich inzet voor het vergroten van de toegankelijkheid van kunst en cultuur voor alle inwoners van Noord-Holland, met speciale aandacht voor scholen, jongeren en gemeenschappen met beperkte toegang tot cultuur en educatie. Ze ondersteunen en stimuleren duurzame en inclusieve cultuureducatie en -participatie door actief te adviseren, impact te meten en samenwerking en uitwisseling te bevorderen. Plein C werkt samen met provincies, gemeenten, culturele instellingen, het onderwijs en maatschappelijke partners.

Binnen het MBO ligt de focus op het ondersteunen van mbo-docenten, onderwijsinstellingen en culturele instellingen bij het aanbieden van toegankelijk en kwalitatief cultuuronderwijs. Dit doen ze door trainingen voor docenten en culturele instellingen aan te bieden, opleidingen te ondersteunen bij visieontwikkeling en implementatie op het gebied van cultuureducatie, netwerkbijeenkomsten te organiseren voor kennisdeling en aandacht te vragen voor het belang van kunst en cultuur op het mbo.

Samen maken we de switch

Het project *Samen maken we de switch* richtte zich op het vergroten van het cultureel vermogen van mbo-studenten door hen kennis te laten maken met diverse kunstdisciplines en hen actief te laten reflecteren op culturele ervaringen. Door de koppeling met loopbaanoriëntatie en burgerschap sloot het direct aan op de onderwijsdoelen van het Switch-traject, waarbij studenten inzicht kregen in carrièremogelijkheden binnen de cultuursector. Tegelijkertijd werd een duurzame samenwerking tussen het Talland College en culturele instellingen opgebouwd, wat leidde tot een passend en toegankelijk cultuuraanbod voor mbo-studenten. Studenten speelden hierin een actieve rol door feedback te geven en zelf keuzes te maken binnen het programma, waardoor culturele instellingen hun aanbod beter konden afstemmen op deze doelgroep.

Cultuureducatie speelt een essentiële rol in de persoonlijke en professionele ontwikkeling van mbo-studenten. In samenwerking met Plein C en diverse culturele instellingen kregen studenten de kans om kunst en cultuur te ervaren, ermee te werken en er betekenis aan te geven. Dit werd in vier fases aangepakt:

1. **De culturele tour** – Studenten maakten in groepsverband kennis met verschillende culturele instellingen via interactieve rondleidingen, workshops en voorstellingen. Dit bood hen een eerste kennismaking met kunstvormen en culturele plekken die vaak buiten hun belevingswereld liggen.
2. **Student in residence** – Studenten kozen een culturele organisatie waar ze gedurende een maand één dagdeel per week werkten aan een ‘product’ of project. Dit bood hen een praktijkervaring die aansloot bij hun interesses en hielp bij hun beroepsoriëntatie.
3. **Het studentenexperiment** – Studenten die verdere verdieping wilden, kregen de ruimte om zelfstandig of in groepjes een cultureel experiment uit te voeren, ondersteund door de betrokken culturele partners en docenten.
4. **Show don’t tell** – Het project werd afgesloten met een event waar studenten hun ervaringen en resultaten presenteerden aan medestudenten, docenten, familie en culturele instellingen. Dit bood hen een podium om hun ontwikkeling en inzichten te delen.

Inleiding: De impact van cultuureducatie op mbo-studenten

Kunst- en cultuureducatie doet meer dan alleen creatieve vaardigheden ontwikkelen. Dit impactonderzoek laat zien dat cultuureducatie mbo-studenten helpt zichzelf beter te begrijpen en hun plek in de samenleving te vinden. Door middel van reflectie en zelfexpressie ontdekken zij hun talenten, voorkeuren en mogelijkheden voor de toekomst.

Uit de resultaten blijkt dat 89% van de studenten beter weet wat ze leuk vinden en 56% zichzelf beter begrijpt. Daarnaast ontwikkelden zij reflectieve vaardigheden die niet alleen in kunst en cultuur, maar ook in hun studie- en loopbaankeuzes van waarde zijn. Toch vraagt de vertaling naar concrete maatschappelijke posities om extra begeleiding.

Dit rapport duikt dieper in de impact van cultuureducatie op mbo-studenten. We onderzoeken hoe zelfkennis en reflectie bijdragen aan hun ontwikkeling en hoe deze inzichten kunnen worden versterkt binnen onderwijs en begeleiding. Achterin het rapport vind je de volledige impactclaim met onderbouwing en aanbevelingen.

Procesaanpak

In september 2024 is een start gemaakt met het project *Samen maken we de Switch*. We startten met het ontwikkelen van een impactgraphic volgens de Theory of Change, waarin de input, output, effecten, hogere effecten en de impact visueel worden weergegeven. We willen hiermee laten zien welke impact we wilden bereiken en op welke manier. We planden diverse meet- en onderzoeksmomenten in om aan te tonen dat en waarom dit is bereikt. Met als uiteindelijk doel de impact (meer) te managen en met name te vergroten. En daarmee de beoogde doelstellingen te behalen.

Stap 1: Impact bepalen

Bij de start van het project bepaalde het kernteam de gewenste impact en aanpak, afgestemd op de Switch-studenten van het Talland College. Deze groep, 16 tot 18 jaar oud, oriënteert zich op mbo-opleidingen en het werkende leven. De meesten hebben net hun vmbo-diploma behaald; sommigen zijn uitgevallen bij een eerdere mbo-opleiding. Ze komen voornamelijk uit Zaanstad, Purmerend, Amsterdam en Obdam. Voorheen was er geen aandacht voor culturele ontwikkeling binnen het programma. Deze regeling bood de kans om dit te integreren en het cultureel vermogen van studenten te versterken.

Stap 2: Impactgraphic

Het eindproduct van deze stap was een schematische weergave (impactgraphic) van de impactstrategie. Hierin zijn opgenomen:

- Input: alle activiteiten die plaatsvinden en middelen die nodig zijn binnen het project *Samen maken we de Switch*, zoals workshops, voorstelling bezoeken, ontwikkelen van een eigen product, uren en inzet van diverse docenten, locaties, etc. Aangezien dit meer tekst omvat dan in de tabel paste is dit samengevat.
- Output: de directe resultaten van de activiteiten. Zoals 'Studenten volgen verdiepingsworkshops in een discipline waar zij interesse of talent voor/in hebben.'
- Effecten: welke verandering is zichtbaar bij wie. Zoals 'Studenten doen een succeservaring op door een nog niet bestaand product te ontwikkelen.'
- Hogere effecten: dit zijn effecten die niet direct door onze activiteiten komen maar waar we wel indirect aan hebben bijgedragen, zoals 'Studenten hebben hun talenten ontdekt en ontwikkeld.'

Bij het maken van de impactgraphic is er verschil gemaakt tussen de output en effecten binnen de school (zowel studenten als docenten) én binnen de culturele omgeving. Tot slot hebben we ook onze eigen aannames in de weergave meegenomen. Uiteindelijk leidt dit alles tot de impactclaim: ***Kunst en cultuureducatie helpt MBO-studenten hun plek in de samenleving te vinden.*** Op deze manier hebben we een goed gespecificeerde en plausibele verandertheorie (strategie) geformuleerd, die beschrijft via welke stappen de beoogde impact tot de beoogde doelen leidt.

IMPACTGRAPHIC SWITCH 2024-2025

IMPACT

HOGERE
EFFECTEN

EFFECTEN

OUTPUT

INPUT

Kunst en cultuureducatie helpt MBO-studenten hun plek in de samenleving te vinden

Binnen de school

Studenten weten beter wie ze zijn.

Studenten hebben hun talenten ontdekt en ontwikkeld.

Studenten hebben onderzocht welk talent je nodig hebt voor welk beroep in en rond de culturele sector

Studenten voelen zich thuis in hun omgeving.

Studenten zijn in staat om te reflecteren.

De culturele omgeving

Er is passend cultureel aanbod in Zaanadam

Studenten doen een succes-ervaring op door een nog niet bestaand product te ontwikkelen.

Studenten hebben kennisge-maakt met verschillen de kunst-disciplines

Studenten onderzoeken welke vaardigheden en kennis nodig is voor bepaalde beroepen.

Studenten kennen het cultureel leven in Zaanadam en zijn in staat hierin te participeren.

MBO-docenten zijn in staat om de studenten te leren reflecteren op zichzelf en op kunst-ervaringen.

Culturele instellingen weten hoe ze een passend aanbod moeten maken voor het MBO

Culturele instellingen en school werken samen aan een passend en duurzaam cultureel aanbod

Studenten cureren en organiseren zelf een festival, maken een creatief product en reflecteren op hun eigen ontwikkeling

Studenten volgen verdiepings-workshops in een discipline waar zij interesse of talent voor/in hebben.

Studenten krijgen back-stage rondleidingen bij culturele instellingen en zien daar welke beroepsmogelijkheden er zijn

Studenten participeren in educatieve programma's van culturele instellingen in de omgeving van hun school

Studenten reflecteren op de culturele ervaringen die ze opdoen

Culturele instellingen doen een ervaring op door hun aanbod aan te passen aan het MBO

Talland werkt samen met culturele instellingen

De Switch-klas van het Talland college volgt het project 'Samen maken we de Switch' in samenwerking met de culturele omgeving

Aanname 1

Jongeren die weten wie zij zijn, zijn beter in staat hun plek in de samenleving te vinden

Aanname 2

Jongeren kunnen de reflectieve vaardigheden die ze bij kunstbeschouwing leren toepassen in andere contexten

Stap 3: Ontwikkelen meetplan

Vervolgens namen we de schematische weergave uit stap 2 als uitgangspunt en ontwikkelden een meetplan door de indicatoren te bepalen die we wilden meten. Wat vinden we belangrijk en zijn dus meetprioriteiten? Waar kunnen we iets mee? Wat willen we aantonen? Kortom, we hebben vooraf bepaald op welke aspecten we conclusies wilden baseren om de impact te meten. Eindresultaat van deze stap is een meetplan geweest, met gedetailleerde keuzes wat we gingen meten en hoe, dus met welke meetinstrumenten. Ook bepaalden we inhoud en vorm van de meetacties. We hebben ook bepaald bij wie we gingen meten en wie deze metingen verrichtte.

Gaandeweg kwamen we tot de conclusie dat niet alle vooraf gestelde effecten haalbaar waren om te meten. Zo bleek het moeilijk te bepalen in hoeverre studenten zich thuis voelen in hun omgeving en in hoeverre zij in staat zijn om te reflecteren. Daarnaast bleek het te vroeg om al te kunnen concluderen dat er passend en duurzaam cultureel aanbod wordt ontwikkeld door de culturele omgeving in samenwerking met de school.

Stap 4: Meten en uitwerking

Door de keuzes die we in stappen 1 tot en met 3 hebben gemaakt werd het uitvoeren van het meetplan en verzamelen van gegevens makkelijker. De data-verzamelmethodes die we hebben toegepast zijn:

Methode	Toepassing
<u>Enquêtes</u> <i>Vooraf geformuleerde vragenlijst die werd afgenomen bij de studenten om kwantitatieve data te verzamelen</i>	In spelvorm: bij het plaatsen van stellingen moesten studenten zich fysiek in de ruimte placeren (in eerste week project)
	Traditioneel: door studenten digitaal ingevuld (een week na de eindvoorstelling)
<u>(Les)observaties</u> <i>Een zo objectief mogelijke waarneming van gedragingen of gebeurtenissen, afgenomen door docenten of Plein C medewerkers om kwalitatieve data te verzamelen</i>	Tijdens lessen, workshops en uitjes
	Tijdens eindvoorstelling
<u>Semigestructureerd interviews</u> <i>Vooraf geformuleerde vragenlijst én vragen n.a.v. het gesprek stellen waarbij deelnemers vrij kunnen antwoorden om kwalitatieve data te verzamelen</i>	Met docenten en kunstvakdocenten, schriftelijk vastgelegd
	Met studenten, gefilmd en daarna uitgewerkt
	Studenten onderling in de vorm van een workshop podcast maken

Aan *Samen maken we de Switch* deden 75 mbo-studenten, 8 culturele makers en 4 vaste docenten mee. Samen volgden zij 18 workshops, 6 trainingen en diverse ontwikkelingstrajecten, met als hoogtepunt een eindvoorstelling. Hoewel dit project een brede groep bereikte, is de impactmeting zorgvuldig uitgevoerd met een representatieve afspiegeling van de deelnemers.

Docent: "Cultuur is een essentieel onderdeel van onderwijs. Het biedt studenten niet alleen creativiteit, maar ook zelfkennis. Je begeleidt ze niet in een vast omlijnd traject, maar in een proces dat hun eigen ontwikkeling stimuleert. En dat is goud waard."

Waardes van impactonderzoek

Dit impactonderzoek heeft als doel om de effectiviteit van het *project Samen maken we de switch* inzichtelijk te maken. De uitkomsten bieden waardevolle inzichten in de mate waarin de vooraf gestelde doelen zijn behaald en geven richting aan mogelijke vervolgstappen. Bij de interpretatie van de resultaten is het van belang om te kijken naar de significantie, de validatie van de gebruikte onderzoeksmethoden en de betrouwbaarheid van de bevindingen.

Significantie

Om de impact van het project te beoordelen, hanteren we een systematische indeling op basis van percentages. Hiermee kunnen we de mate van succes van de verschillende effecten en hogere effecten duiden:

≥ 80%	Maximaal resultaat: het effect is volledig of grotendeels behaald.
60 – 79%	Optimaal resultaat: het effect is grotendeels behaald, met enkele verbeterpunten.
40 – 59%	Positief resultaat: er is vooruitgang geboekt, maar er is ruimte voor versterking.
20 – 39%	Minimaal positief resultaat: enige impact is zichtbaar, maar onvoldoende om het effect als behaald te beschouwen.
< 20%	Nihil (ineffectief): het effect is niet of nauwelijks zichtbaar.

Op basis van deze indeling kunnen we concluderen dat verschillende effecten een optimaal tot maximaal resultaat hebben behaald. Zo gaf bijvoorbeeld 78% van de studenten aan nieuwe talenten te hebben ontdekt, wat binnen de categorie optimaal resultaat valt. Ook gaf 89% van de studenten aan beter te weten wat ze leuk vinden, wat duidt op een maximaal resultaat. Tegelijkertijd waren er effecten, zoals het onderzoeken van de link tussen talent en beroep, die met 55% in de categorie positief resultaat vallen. Dit helpt bij het prioriteren van verbeterpunten en toekomstige interventies.

Validatie

Een belangrijk aspect van impactonderzoek is de vraag of de resultaten een juist en volledig beeld schetsen van de werkelijkheid. De validiteit wordt bepaald door de betrouwbaarheid van de gebruikte meetinstrumenten en de mate waarin ze daadwerkelijk meten wat beoogd werd.

Binnen dit onderzoek zijn verschillende methodes ingezet om de impact van het project te meten:

1. Enquêtes – Deze bieden kwantitatieve data over de perceptie en ervaringen van studenten. De cijfers geven een overzicht van trends en patronen, maar blijven afhankelijk van hoe eerlijk en bewust studenten hun antwoorden invullen.
2. Observaties en kwalitatieve analyse – Gedurende het project zijn verschillende groepsdynamieken en individuele ontwikkelingen geobserveerd. Hoewel dit geen harde data oplevert, biedt het waardevolle context voor de onderzoeksresultaten.
3. Interviews – Diepgaande gesprekken met studenten en docenten hebben geholpen om de kwantitatieve data te verrijken. Hierdoor kregen we inzicht in waarom bepaalde percentages uit de enquêtes tot stand kwamen. Ook het laten reflecteren van studenten door middel van een eigen podcast bood een authentieke en informele methode om te achterhalen welke ervaringen impact hebben gehad. Dit zorgde voor aanvullende perspectieven, maar blijft subjectief.

Door de combinatie van deze methodes is de validiteit van het onderzoek versterkt, omdat zowel kwantitatieve als kwalitatieve data is verzameld. Echter, het is van belang om te erkennen dat sommige factoren – zoals motivatie en de mate waarin studenten bereid waren om kritisch

te reflecteren – invloed hebben gehad op de antwoorden en dat niet alle onderzoeksinstrumenten even diepgaand hebben kunnen meten wat werd beoogd.

Betrouwbaarheid

Betrouwbaarheid gaat over de mate waarin het onderzoek reproduceerbaar is: zouden we, bij herhaling van het onderzoek onder dezelfde omstandigheden, dezelfde resultaten verkrijgen?

Binnen dit onderzoek waren er verschillende factoren die de betrouwbaarheid beïnvloedden:

- De diversiteit in studentbetrokkenheid – Niet alle studenten namen in gelijke mate deel aan het project of aan de onderzoeksinstrumenten. Dit betekent dat de uitkomsten deels afhankelijk zijn van welke studenten hun ervaringen deelden.
- De mate van subjectiviteit in interviews en podcasts – Hoewel de verhalen van studenten en docenten waardevolle inzichten bieden, blijven persoonlijke ervaringen en emoties een rol spelen. Als andere studenten of docenten waren geïnterviewd, hadden de nuances mogelijk iets anders gelegen.
- De invloed van tijd en context – Als het onderzoek over een jaar opnieuw zou worden uitgevoerd, is de kans groot dat studenten anders zouden reageren, omdat hun leerproces en ervaringen zich in de tussentijd verder hebben ontwikkeld.

Desondanks zijn de kwantitatieve metingen (zoals enquêteresultaten) redelijk reproduceerbaar, mits dezelfde vragen en omstandigheden worden gehanteerd. De betrouwbaarheid van kwalitatieve data kan worden verhoogd door in een vervolgtraject vaker en systematischer te meten, bijvoorbeeld met periodieke reflectiemomenten door het hele project heen.

Conclusie

De uitkomsten van dit impactonderzoek zijn waardevol en geven een genuanceerd beeld van de impact van *Samen maken we de switch*. De significantie laat zien dat de meeste effecten een positief tot maximaal resultaat hebben opgeleverd, met enkele effecten die ruimte voor verbetering laten. De validiteit wordt versterkt door de combinatie van verschillende meetinstrumenten, maar blijft afhankelijk van de subjectiviteit van de respondenten. De betrouwbaarheid is grotendeels gewaarborgd in de kwantitatieve data, terwijl de kwalitatieve resultaten per meting en groep kunnen variëren. Voor toekomstige onderzoeken kan de betrouwbaarheid verder worden verhoogd door meer gestructureerde en herhaalde metingen in te bouwen, waardoor de ontwikkeling van studenten beter over een langere periode gevolgd kan worden.

Overall conclusie – zijn de effecten behaald?

Het project *Samen maken we de switch* had als doel mbo-studenten hun cultureel vermogen te laten vergroten door hen in aanraking te laten komen met diverse kunstdisciplines, hen te stimuleren tot reflectie en hen inzicht te geven in vaardigheden en beroepen binnen de culturele sector. Op deze vlakken zijn duidelijke resultaten geboekt.

Alle studenten maakten kennis met meerdere kunstdisciplines, wat bijdroeg aan een bredere culturele oriëntatie. Voor 78% van de studenten was podcast maken volledig nieuw, gevolgd door theater (67%), film (56%), street art (56%) en dans (44%). Veel studenten ontdekten hierdoor nieuwe vormen van expressie en kregen de kans om zichzelf uit te dagen, wat terug te zien was in hun groeiende zelfvertrouwen en de ontwikkeling van hun talenten. Ook het proces van het maken van een eindproduct leidde tot waardevolle leerervaringen: 100% van de studenten leverde een eindproduct op. 67% voelde zich trots op hun werk.

Daarnaast kreeg een groot deel van de studenten meer inzicht in de vaardigheden die nodig zijn in de culturele sector, bijvoorbeeld door hun ervaringen met filmproductie, theatertechniek of kunstcuratie. Toch was de interactie met professionals hierin soms beperkt: door absentie, lage motivatie of tijdgebrek werden niet alle kansen benut. Hierdoor bleef beroepsoriëntatie meer gericht op beleving dan op een diepgaande kennismaking met de sector.

Reflectie speelde een belangrijke, maar wisselende rol. Slechts 33% van de docenten gaf aan expliciet aandacht te besteden aan reflectie in de begeleiding, terwijl 50% reflectie meer impliciet liet ontstaan door samenwerking en praktijkervaring. Hierdoor leerden studenten op verschillende manieren, maar bleef de mate van reflectie per student variabel.

Op het gebied van participatie in het culturele leven van Zaandam zijn er stappen gezet: 78% van de studenten leerde nieuwe culturele plekken kennen en 56% gaf aan vaker iets creatiefs te willen ondernemen in hun vrije tijd. Hoewel niet met zekerheid te zeggen is of dit zich structureel zal voortzetten, heeft het project bijgedragen aan een bredere culturele bewustwording onder de studenten.

Tot slot heeft het project waardevolle inzichten opgeleverd voor de betrokken culturele instellingen. Duidelijk werd dat mbo-studenten baat hebben bij structuur, continuïteit en gerichte begeleiding, terwijl tegelijkertijd flexibiliteit en een persoonlijke benadering nodig blijven om hen echt te betrekken. Instellingen hebben hierdoor een beter beeld gekregen van hoe zij hun aanbod kunnen afstemmen op deze doelgroep.

Het project heeft de studenten op meerdere manieren verrijkt: ze hebben nieuwe kunstvormen ontdekt, zichzelf beter leren kennen, een succeservaring opgedaan en inzicht gekregen in de wereld van kunst en cultuur. Dit maakt het een waardevolle stap in de versterking van cultuureducatie binnen het mbo.

Overall conclusie – zijn de hogere effecten behaald?

Naast de directe effecten op studenten en culturele instellingen had *Samen maken we de switch* als doel een structurele bijdrage te leveren aan het onderwijs en de culturele infrastructuur voor mbo-studenten. Dit kwam tot uiting in de koppeling met loopbaanoriëntatie en burgerschap, evenals in de samenwerking tussen het Talland College en culturele instellingen.

Het project heeft studenten geholpen om beter te begrijpen wie ze zijn en wat hen motiveert. Aan het begin van het traject gaf 100% van de studenten aan bekend te zijn met hun eigen kunnen en 67% gaf aan dat zij wisten welke kant ze op wilden gaan in hun leven. Toch volgden zij het Switch-traject juist omdat zij hun vervolgstappen nog niet goed konden bepalen. Dit duidt op een discrepantie tussen zelfbeeld en daadwerkelijke oriëntatie. Aan het einde van het project gaf 89% van de studenten aan beter te weten wat ze wel en niet leuk vinden, en 56% had zichzelf beter leren kennen. Dit was een belangrijke stap in hun persoonlijke ontwikkeling en sloot direct aan op de onderwijsdoelen van het Switch-traject.

De koppeling tussen talentontwikkeling en beroepsoriëntatie werd grotendeels gemaakt, al lag de nadruk meer op het ontdekken van eigen vaardigheden dan op een gestructureerde verkenning van carrièremogelijkheden. Toch gaf 55% van de studenten aan beter te weten welke opleiding of welk beroep bij hen zou passen. Voorbeelden die genoemd werden, waren acteur, machinist, regisseur, producer en AV-specialist.

De samenwerking tussen culturele instellingen en het onderwijs werd door het project versterkt. Instellingen kregen de kans om hun aanbod beter af te stemmen op mbo-studenten en leerden welke elementen (zoals structuur en heldere communicatie) bijdragen aan succes. Hoewel cultuureducatie nog niet volledig structureel is verankerd, is dit project een waardevolle eerste stap gebleken. De opgedane kennis en de samenwerking tussen school en instellingen vormen een solide basis voor verdere ontwikkeling van passend en toegankelijk cultuuraanbod voor mbo-studenten.

Tot slot heeft het project studenten de mogelijkheid geboden hun omgeving vanuit een cultureel perspectief te ervaren. Aan het begin van het project gaf 17% aan zich niet thuis te voelen in Zaandam en 66% had hier geen mening over. Hoewel dit aan het einde van het traject geen relevante vraag meer voor hen bleek, heeft 78% van de studenten wel nieuwe culturele plekken leren kennen. Dit draagt bij aan hun bewustwording van het culturele leven om hen heen.

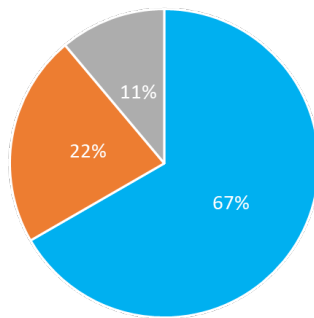
Samenvattend heeft *Samen maken we de switch* een sterke impact gehad op de studenten en betrokken instellingen. Het project heeft een waardevolle impuls gegeven aan de culturele en persoonlijke ontwikkeling van mbo-studenten en heeft de samenwerking tussen onderwijs en culturele sector verder op de kaart gezet. De inzichten en ervaringen uit dit traject vormen een stevige basis om cultuureducatie binnen het mbo verder te versterken en verduurzamen.

Conclusies per effect en hoger effect

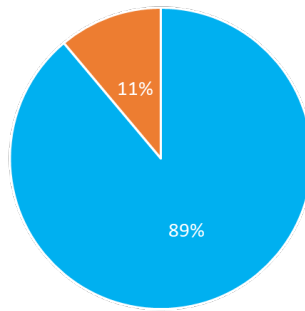
Effect 1: Eindproduct

Studenten doen een succes-ervaring op door een nog niet bestaand product te ontwikkelen

100% van studenten heeft een eindproduct ontwikkelt. Tijdens het maakproces liep een groot deel wel tegen obstakels aan waardoor slechts 67% van de studenten bij de eindenquête aangaf daadwerkelijk trots te zijn op hun product. Een groter percentage, 89%, gaf aan wel een compliment te geven als iemand ánders dit product had gemaakt.

■ Ja ■ Een beetje ■ Nee

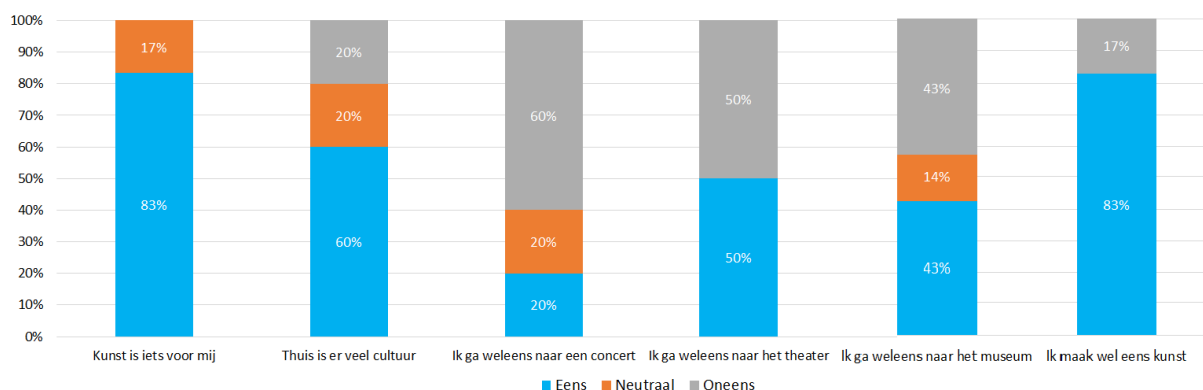
■ Ja ■ Nee

Student: "Ja, voor de camera staan. Ik vind het niet altijd fijn. Maar nu ben ik blij dat ik het toch heb gedaan."

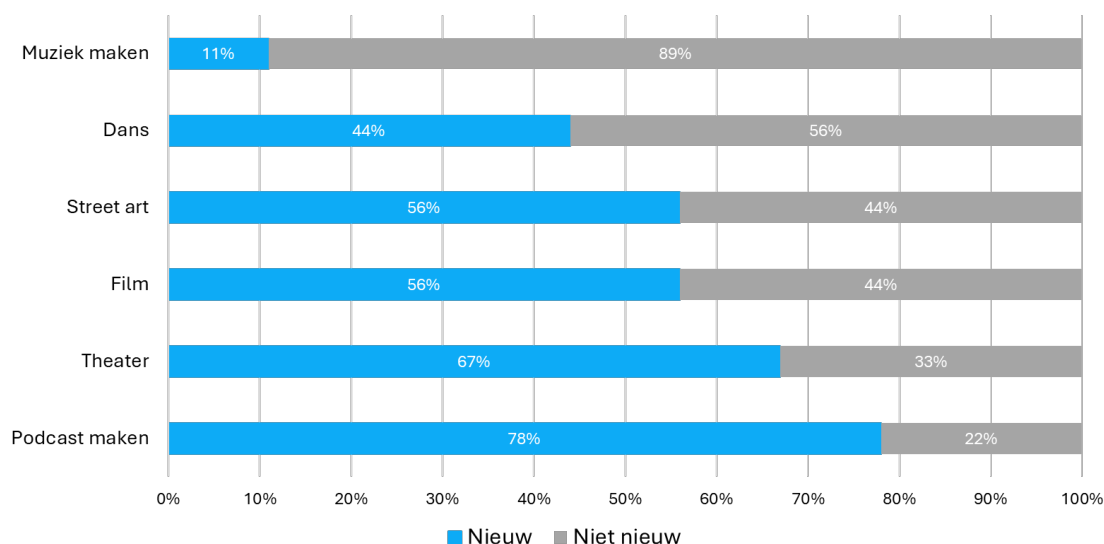
Omdat het voor alle studenten is gelukt een nog niet bestaand product te ontwikkelen, kunnen we concluderen dat het effect grotendeels is behaald, een optimaal resultaat. In hoger effect 1 (studenten weten beter wie zij zijn) en hoger effect 5 (studenten zijn in staat om te reflecteren) komt de emotie 'trots' zoals hierboven genoemd nogmaals terug.

Effect 2: Kennismaking kunstdisciplines

Studenten hebben kennisgemaakt met verschillende kunstdisciplines

Uit de voormeting werd duidelijk welke startpositie de studenten hadden. Zo was 83% van mening zich senang te voelen met 'kunst'. Bij 60% van de studenten was er in de thuisomgeving ook al veel connectie met cultuur(uitingen). Een kleiner percentage ging er al eens op uit (20% naar concert, 50% naar theater, 43% naar museum). Wel 83% van de studenten maakten geregeld kunst. Hieruit zou je kunnen opmaken dat de studenten al redelijk bekend waren met kunst & cultuur. Echter, niet alle kunstdisciplines waren hen bekend:

Vooraf het podcast maken (78%) was nieuw voor de studenten. Gevolgd door theater (67%), Film (56%), Street art (56%), dans (44%) en muziek maken (11%).

Student: "Je ondergaat heel veel verschillende dingen. Dus van dans naar kunst naar theater en dat soort dingen. En dan weet ik beter wat er bij me past."

Omdat alle studenten met meer dan één kunstdiscipline in aanraking zijn gekomen, kan geconcludeerd worden dat dit effect is behaald, een maximaal resultaat. In hoger effect 2 (studenten hebben hun talenten ontdekt en ontwikkeld) gaan we dieper in op het resultaat van deze kennismakingen.

Effect 3: Beroepen en vaardigheden

Studenten onderzoeken welke vaardigheden en kennis nodig is voor bepaalde beroepen

Studenten hebben via workshops, locatiebezoeken en gesprekken met professionals inzicht gekregen in de vaardigheden en kennis die nodig zijn voor verschillende beroepen in de culturele sector. Ze leerden bijvoorbeeld over filmproductie, kunstcuratie en theatertechniek. Toch was het gesprek hierover vaak beperkt door lage motivatie, absenties en beperkte interactie met professionals. Hierdoor was beroepsoriëntatie minder gestructureerd en lag de focus meer op persoonlijke beleving.

In een van de podcast workshops interviewden studenten elkaar. Hieruit kwam een mooi voorbeeld naar voren waaruit geconcludeerd kan worden dat bij sommige studenten dit besef toch heeft plaatsgevonden.

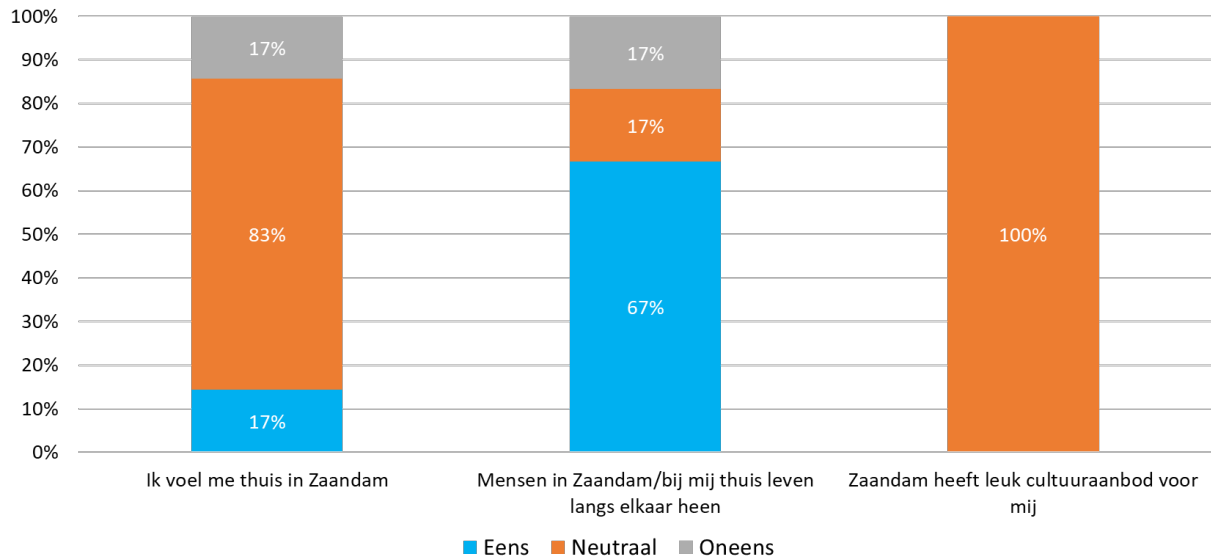
Student: "Vroeger keek ik op YouTube bloopers en dacht ik: hoe kunnen ze zo'n fout maken? Maar nu snap ik dat scènes constant opnieuw worden gefilmd en dat kleine details dan veranderen."

Het effect is deels behaald, een (minimaal) positief resultaat: studenten kregen een bredere kijk op beroepen, maar concrete toekomstplannen of diepgaand inzicht in vereiste vaardigheden bleven voor velen uit. Structurele reflectiemomenten en directe gesprekken met professionals zouden dit kunnen versterken. De betrokken groepsdocenten hebben een training gehad in reflecteren op kunst. Dit behoeft in een volgend traject meer aandacht.

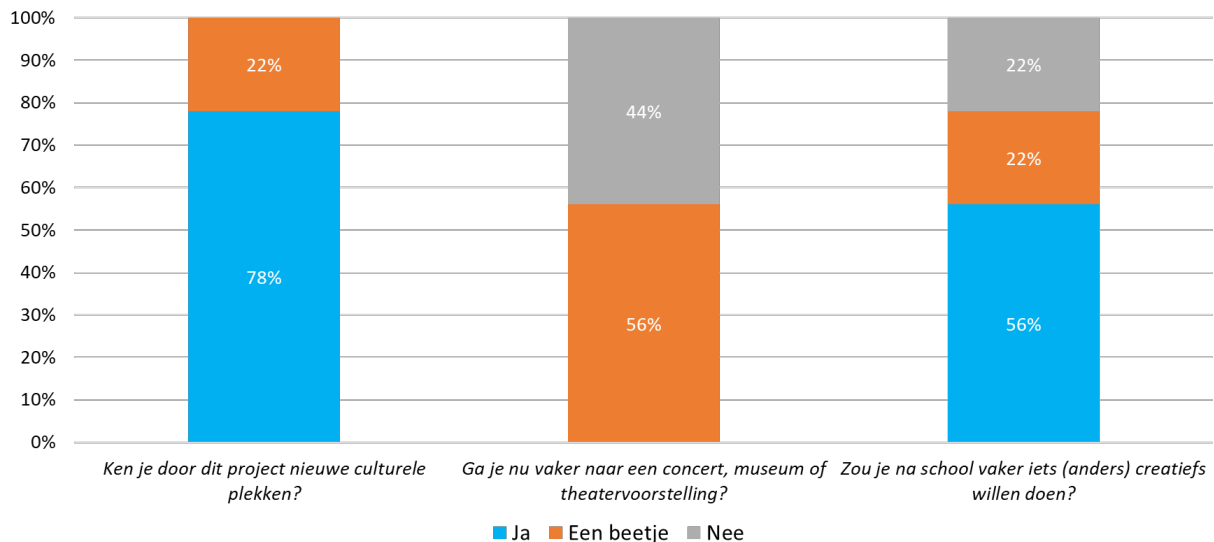
Effect 4: Cultureel leven in Zaandam

Studenten kennen het cultureel leven in Zaandam en zijn in staat hierin te participeren

Al in de voormeting bleek dat studenten weinig binding hadden met Zaandam: "17% voelt zich niet thuis in Zaandam, terwijl 66% hier geen mening over had. Daarnaast vond 67% dat mensen in Zaandam langs elkaar heen leven en hadden alle studenten geen idee welk cultureel aanbod er voor hen was.

Na afloop van het project was het beeld deels veranderd: 78% kende nieuwe culturele plekken in hun omgeving en 56% gaf aan vaker iets creatiefs te willen ondernemen in hun vrije tijd. Echter, of dit zich specifiek tot Zaandam beperkt, is niet te achterhalen.

Student: "Het leuke aan het Switch-project is dat je superveel plekken hebt waar je naartoe gaat. En dan ga je naar echt alles kijken. Bijvoorbeeld een theater, een art gallery, een filmstudio. En professionals kwamen ook naar ons toe. Dus je ziet echt van alles wat."

Het effect is deels behaald, een (minimaal) positief resultaat. Ja, de studenten hebben meer kennis van het cultureel aanbod, maar om dit structureler te borgen is een follow-up na dit project of een (andere) samenwerking met culturele instellingen in Zaandam nodig. Er lopen nu gesprekken voor structurele financiering van het cultuurprogramma binnen het Switch oriëntatieproject.

Effect 5: Reflecteren

MBO-docenten zijn in staat om de studenten te leren reflecteren op zichzelf en op kunst-ervaringen

Uit de interviews met de kunstvakdocenten blijkt dat reflectie plaatsvond, maar vaak informeel en niet altijd expliciet begeleid werd. Slechts 33% van de docenten werkten het meest bewust aan reflectie door in te zetten op zelfkennis en begeleiding van studenten bij hun ervaring. Dit terwijl 50% richtten zich meer op leren door te doen en samenwerking, waarbij reflectie waarschijnlijk impliciet gebeurde (bijvoorbeeld door groepsdynamiek en het proces van productontwikkeling). Zo'n 17% stimuleerde reflectie door vrijheid en experimenteren, maar benoemde geen gestructureerde reflectiemomenten.

De vaste docenten hielden na elke culturele activiteit een reflectiemoment met de klas. Hierin stond de verwerking en persoonlijke ontwikkeling van de student centraal. Plein C heeft deze docenten hierin ondersteund.

Kunstvakdocent: "Op het gebied van zelfkennis, zoals bijvoorbeeld welke kleuren passen bij jou, wat je uitdraagt qua kleding dat bij jou past. En kleuren en kleding zeggen iets over karaktereigenschappen. We richtten ons op positieve eigenschappen, want met dans richten we ons op de positieve kracht naar boven te halen."

Het effect is deels behaald, een (minimaal) positief resultaat. Ja, er zijn vormen van reflectie aanwezig geweest maar het heeft niet altijd een actieve rol gespeeld in de begeleiding van de studenten. Voor een vervolg kan gedacht worden aan een handleiding of training voor kunstvakdocenten om reflectie explicieter te begeleiden.

Effect 6: Passend aanbod

Culturele instellingen weten hoe ze een passend aanbod moeten maken voor het MBO

Docenten zagen tijdens dit project dat studenten groeiden in samenwerking, talentontwikkeling en zelfexpressie, vooral wanneer ze de ruimte kregen om vrij te experimenteren. Continuïteit en duidelijke communicatie bleken cruciaal: lessen die snel op elkaar volgden, verhoogden de betrokkenheid. Sommige studenten werden onverwacht enthousiast, terwijl anderen moeite hadden met motivatie, vooral als fases onduidelijk waren. Hierdoor willen docenten meer structuur aanbrengen, gericht selecteren op interesse en beter communiceren over het einddoel. Daarnaast bleek dat docenten en culturele instellingen meer ondersteuning nodig hebben bij klassenmanagement en begeleiding. Deze inzichten worden meegenomen om het aanbod toekomstgericht te versterken en beter aan te laten sluiten bij de doelgroep.

Student: "Er waren zoveel projecten dat het moeilijk kiezen was, maar dat was eigenlijk ook goed. Zo kon je kijken waar je interesses lagen."

Het effect is deels behaald, een (minimaal) positief resultaat. Instellingen hebben inzichten opgedaan over wat werkt, zoals structuur en heldere communicatie. Tegelijkertijd blijven uitdagingen bestaan in klassenmanagement, motivatie en differentiatie.

Effect 7: Samenwerking school en culturele omgeving

Culturele instellingen en school werken samen aan een passend en duurzaam cultureel aanbod

Culturele instellingen en de school hebben stappen gezet in de samenwerking, maar er zijn verbeterpunten. Kunstenaars merkten dat studenten enthousiast werden als ze ruimte kregen voor eigen inbreng en directe koppeling met hun talenten. Toch was de communicatie over het project naar de studenten toe niet altijd helder. Continuïteit en nauwere samenwerking tussen school en instellingen zijn cruciaal om cultuureducatie structureel te verankeren. De opgedane inzichten hebben geleid tot een gezamenlijke missie om cultureel aanbod voor jongeren verder te ontwikkelen en de samenwerking tussen alle betrokken partijen duurzaam voort te zetten.

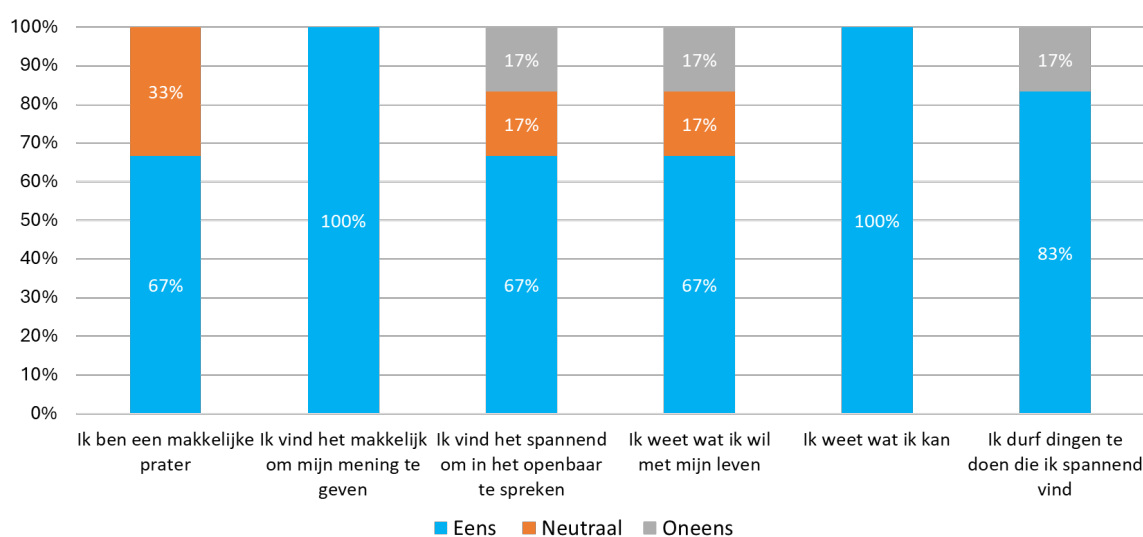
Kunstvakdocent: "Bij een volgend project zou ik meer continuïteit inbouwen, zodat studenten niet steeds opnieuw moeten beginnen."

Het effect is deels behaald, een (minimaal) positief resultaat. Er is een waardevolle samenwerking ontstaan en instellingen hebben inzicht gekregen in wat werkt. Toch waren er knelpunten in communicatie en continuïteit, waardoor cultuureducatie nog niet volledig structureel is verankerd. Verdere afstemming en borging zijn nodig om het aanbod echt duurzaam passend te maken.

Hoger effect 1: Zelfkennis

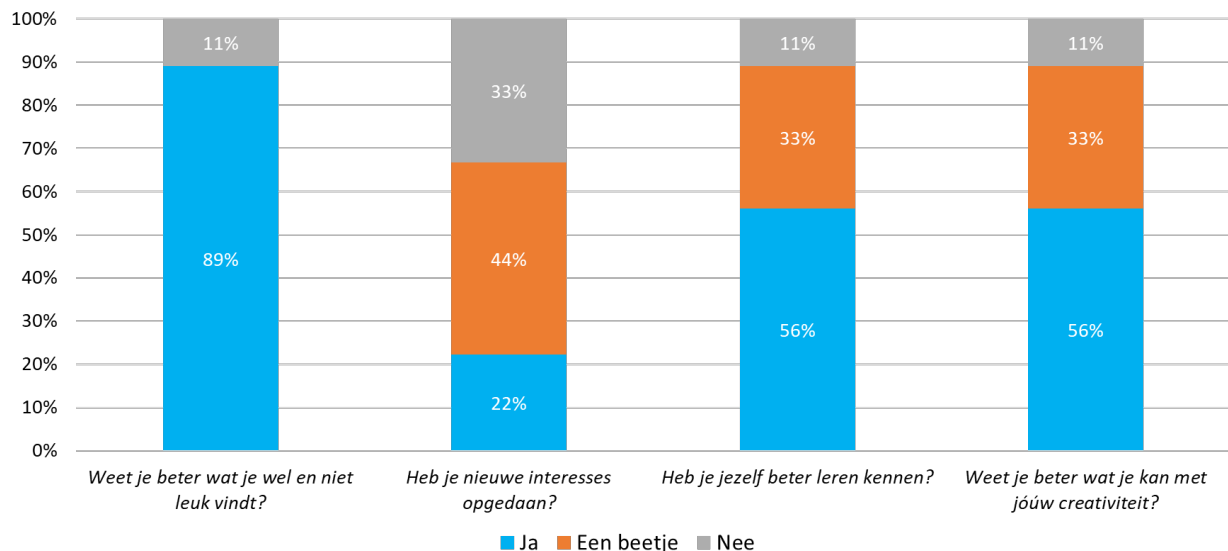
Studenten weten beter wie ze zijn

Bij de start van het project vroegen we de studenten enkele vragen over henzelf. Zij kwamen daarbij erg zelfverzekerd over. Dit bleek onder andere uit het feit dat bij de vraag of ze bekend waren met hun eigen kunnen, alle studenten dit beaamden. Ook gaven ze aan gemakkelijk hun mening te kunnen geven (100%) of dingen te durven die ze spannend vinden (83%). Daarnaast gaven ze aan wel een makkelijke prater te zijn (67%) maar toch ook spannend te vinden in het openbaar te spreken (67%). Tot slot gaf 67% aan te weten wat zij met hun leven wilden bereiken. Uit het feit dat alle studenten onderdeel van het switch-traject op het Talland College zijn juist omdat ze niet zo goed weten wat hun volgende stap is waren de antwoorden dus best opmerkelijk.

Aan het einde van het project stelden we een aantal nieuwe vragen. Een overtuigende 89% gaf aan nu toch beter te weten wat ze wel en niet leuk vinden. Meer dan de helft van de studenten (56%) gaf aan zichzelf beter te hebben leren kennen door het project en eenzelfde aantal

studenten gaf aan beter te weten wat ze met hun eigen creativiteit kunnen. Wel 67% gaf aan geheel of gedeeltelijk nieuwe interesses te hebben opgedaan.

Dit project heeft studenten geholpen zichzelf beter te leren kennen. Door deel te nemen aan diverse kunstvormen, zoals dans, theater, film en muziek, ontdekten ze hun eigen voorkeuren en grenzen. Sommigen vonden bevestiging in hun bestaande interesses, terwijl anderen verrast werden door nieuwe talenten. Het experimenteren met verschillende disciplines en het reflecteren op hun ervaringen hielp hen inzien wat bij hen past en wat niet. De vrijheid binnen Switch gaf hen ruimte om zelf keuzes te maken en hun identiteit verder te vormen. Voor velen werd dit traject een belangrijke stap in hun persoonlijke ontwikkeling.

Student: "Na mijn vorige opleiding dacht ik: wat moet ik nu? Maar nu weet ik het. Ik wil een machinistenopleiding gaan doen, railvervoer."

De studenten hebben door het project bewuster nagedacht over wie ze zijn en waar hun interesses liggen. Sommigen bevestigden wat ze al wisten, terwijl anderen nieuwe inzichten opdeden. De combinatie van experimenteren, reflecteren en vrij kunnen kiezen hielp hierbij. Toch was dit proces voor iedereen anders en niet iedereen heeft hier evenveel profijt van gehad. Je kan hieruit concluderen dat het effect is behaald, maar wel met een variatie per student. Ofwel: een optimaal resultaat.

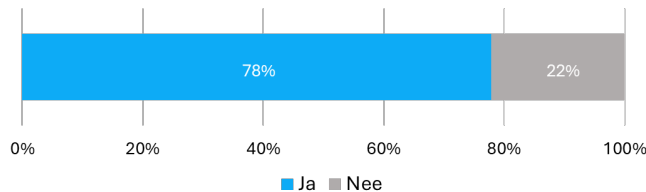
Hoger effect 2: Eigen talenten

Studenten hebben hun talenten ontdekt en ontwikkeld

Studenten kregen tijdens het project de kans om uiteenlopende creatieve vaardigheden te ontdekken en te ontwikkelen. Voor sommigen betekende dit een eerste kennismaking met kunst, muziek of dans, terwijl anderen juist verdieping zochten in een bestaande interesse. Zo ontdekten studenten hoe ze film konden maken, hoe acteren voelde, hoe ze hun gevoelens konden uiten via muziek of hoe dans hun expressie kon versterken. Door samen te werken, leerden ze niet alleen hun eigen talenten beter kennen, maar ook hoe ze elkaar konden aanvullen. Dit bood hen nieuwe inzichten in hun eigen potentie en groeimogelijkheden, zo bleek uit de interviews met de studenten en docenten.

Bij de eind enquête gaf vervolgens 78% van de studenten aan nieuwe talenten bij zichzelf te hebben ontdekt. Concrete voorbeelden die werden genoemd: regisseren, presenteren, schrijven, breaken, filmen en acteren. Tijdens interviews kwamen ook veel bredere antwoorden aan bod, zoals: zelfvertrouwen gekregen door hiphop en film, leren samenwerken en

organiseren, geïnspireerd raken door cultuur, begrip gekregen voor andere vakgebieden en het overwinnen van hun onzekerheden.

Student: "Eerst had ik het niet verwacht, maar ik bleek best een goede interviewer te zijn."

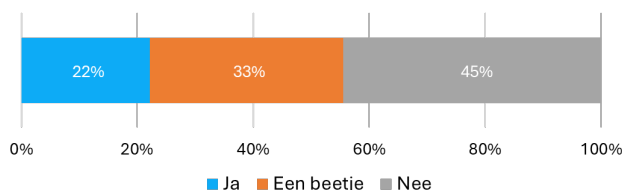
Het effect is grotendeels behaald, een optimaal resultaat. Het project bood studenten namelijk de ruimte om verschillende talenten te ontdekken en ontwikkelen. Door praktische ervaring in kunst, muziek, film en dans kregen ze een beter beeld van hun mogelijkheden. Voor de een betekende dit een bevestiging, voor de ander een verrassing. Wel bleef de motivatie soms een uitdaging, waardoor niet elke student optimaal gebruikmaakte van deze kans.

Hoger effect 3: Koppeling talent & beroep

Studenten hebben onderzocht welk talent je nodig hebt voor welk beroep in en rond de culturele sector

Het project bood studenten een bredere blik op de beroepen binnen de culturele sector. Ze ervoeren niet alleen hoe het is om zelf te creëren, maar leerden ook welke vaardigheden nodig zijn voor bijvoorbeeld filmproductie, kunstcuratie of theatertechniek. Door samen te werken met professionals, kregen ze inzicht in de verschillende rollen binnen de creatieve industrie. Sommige studenten ontdekten dat ze meer affiniteit hadden met de artistieke kant, terwijl anderen juist interesse kregen in de organisatorische of technische aspecten. Hierdoor konden ze beter inschatten welke talenten en vaardigheden aansluiten bij specifieke beroepen. Dit was merkbaar in hun keuzes en door de observaties van de docenten.

Bij de eind enquête was uiteindelijk één vraag vooral relevant voor de studenten, gezien hun huidige plek op het Talland College, namelijk: Weet je sinds dit culturele project beter welke opleiding je zou willen volgen of welk werk je zou willen doen? Meer dan de helft was hier geheel (22%) of gedeeltelijk (33%) achter gekomen. Voorbeelden die werden genoemd: Acteur, regisseur, producer en AV-specialist.

Student: "Bij kunst heb je niet alleen creativiteit nodig, maar ook een soort ondernemersmentaliteit. Het is leuk om iets te maken, maar het zou nog mooier zijn als je het kunt verkopen."

Dit effect is deels behaald, een (minimaal) positief resultaat. Studenten kregen namelijk inzicht in beroepen binnen de culturele sector en de vaardigheden die daarbij komen kijken. Ze ervoeren hoe werkprocessen in bijvoorbeeld film, theater en beeldende kunst verlopen. Toch lag de focus meer op persoonlijke beleving dan op beroepsoriëntatie, waardoor het voor veel studenten niet direct leidde tot concrete toekomstplannen. Het doel was natuurlijk ook niet om in de culturele sector te werken maar in ieder geval wel dat ze zichzelf beter leerden kennen.

Hoger effect 4: Thuisgevoel

Studenten voelen zich thuis in hun omgeving

Door culturele activiteiten binnen en buiten school te ondernemen, kregen studenten de kans om hun omgeving op een nieuwe manier te ervaren. Het bezoeken van theaters, kunstgaleries en culturele instellingen gaf hen een bredere kijk op hun eigen stad en de mogelijkheden die daar liggen. Sommigen voelden zich hierdoor meer verbonden met hun omgeving, terwijl anderen ontdekten dat ze juist ergens anders meer op hun plek zouden zijn. Het project hielp hen om met een andere blik naar hun leefomgeving te kijken en zich bewuster te worden van hun eigen positie daarin.

Student: "Die keer dat we een voorstelling hadden is me altijd bijgebleven. Tijdens de pauzes gingen we met de hele klas de stad in. Winkeltjes kijken, shoppen, eten halen."

Uit de interviews met de studenten is wel gebleken dat de omgeving iets bij ze heeft bewogen. Maar, hoewel tijdens de allereerste ontmoeting met de studenten wel is gevraagd of zij zich thuis voelden in Zaandam (17% voelden dit niet en 66% had daar geen mening over) bleek dit aan het einde van het project geen relevante vraag voor ze. Het effect is daarmee niet of zeer gering behaald, een ineffectief resultaat.

Hoger effect 5: Reflectie

Studenten zijn in staat om te reflecteren

Studenten werden gestimuleerd om te reflecteren op hun ervaringen, talenten en leerproces. Hoewel sommigen hier aanvankelijk moeite mee hadden, leerden ze gaandeweg hun gevoelens en gedachten beter onder woorden te brengen. Dit gebeurde bijvoorbeeld in gesprekken met docenten, tijdens presentaties of via creatieve uitingen zoals muziek en film. Door steeds opnieuw na te denken over wat ze leuk vonden, waar ze moeite mee hadden en wat hen motiveerde, ontwikkelden ze een sterker reflectief vermogen. Dit hielp hen niet alleen binnen het project, maar ook bij bredere keuzes over hun toekomst.

Student: "Ik heb vooral geleerd over wat ik wil doen in het leven. Eerst had ik geen duidelijk beeld, maar nu wel."

Het effect is grotendeels behaald, een optimaal resultaat. Reflectie werd namelijk gestimuleerd, zowel in gesprekken als via creatieve uitingen. Studenten leerden terugkijken op hun ervaringen en benoemen wat ze wel en niet aanspreekt. Hoewel niet iedereen dit direct omarmde, ontwikkelden de meeste studenten een beter reflectief vermogen gedurende het traject. Interessant zou zijn om, zoals genoemd bij effect 1, nog eens in te zoomen waarom het moeilijk was trots te zijn op het product dat ze bij de eindvoorstelling hadden opgeleverd. Wat waren hun grootste obstakels?

Hoger effect 6: Cultureel Zaandam

Er is passend cultureel aanbod in Zaandam

Het project bracht nieuwe samenwerkingen tussen scholen en culturele instellingen in Zaandam tot stand. Studenten kregen de kans om te werken met lokale kunstenaars, theaters en galeries, wat een verrijking was van hun culturele ervaring. Tegelijkertijd werd duidelijk dat sommige instellingen nog stappen moeten zetten om hun aanbod beter af te stemmen op mbo-studenten. Factoren zoals aansluiten bij de doelgroep, passende communicatie en het ontwikkelen van (nieuw) educatief aanbod spelen hierin een grote rol. Hoewel het aanbod zich ontwikkelt, is verdere afstemming nodig om culturele participatie voor deze doelgroep structureel en duurzamer te maken. Hiermee is het effect deels behaald, een (minimaal) positief resultaat.

Impactclaim

Kunst- en cultuureducatie helpt MBO-studenten hun plek in de samenleving te vinden

Het impactonderzoek toont aan dat kunst- en cultuureducatie bijdraagt aan de ontwikkeling van mbo-studenten en hen ondersteunt in het vinden van hun plek in de samenleving. Dit wordt versterkt door twee aannames:

1. Jongeren die weten wie zij zijn, zijn beter in staat hun plek in de samenleving te vinden.
2. Jongeren kunnen de reflectieve vaardigheden die ze bij kunstbeschouwing leren, toepassen in andere contexten.

Zelfkennis als fundament

Cultuureducatie helpt mbo-studenten zichzelf beter te leren kennen. 89% weet beter wat ze leuk vinden, terwijl 56% expliciet aangaf zichzelf beter te begrijpen. Dit bevestigt de eerste aanname: door hun talenten en expressiemogelijkheden te ontdekken, ontwikkelen studenten hun identiteit en vergroten ze hun zelfkennis, wat hen helpt hun plek in de samenleving te vinden.

Reflectie als sleutelvaardigheid

De tweede aanname stelt dat reflectieve vaardigheden breder toepasbaar zijn. Studenten leerden hun ervaringen en keuzes verwoorden via interviews, podcasts en evaluaties. Hoewel reflectie niet altijd gestructureerd werd begeleid, gaven studenten aan dat ze beter wisten wat ze konden en wilden. Dit suggereert dat reflectieve vaardigheden ook buiten kunst en cultuur waardevol zijn, bijvoorbeeld voor studie- en loopbaankeuzes.

Maatschappelijke positionering

Hoewel cultuureducatie studenten helpt hun talenten te ontdekken, leidt dit niet altijd direct tot een concrete maatschappelijke positie. 55% gaf aan dat het project hielp bij studie- of beroepskeuze. Dit onderstreept de waarde van cultuureducatie voor oriëntatie en zelfontwikkeling, maar extra begeleiding is nodig om deze inzichten om te zetten in concrete vervolgstappen.

Daarnaast vergrootte het project de culturele betrokkenheid. 56% wil vaker iets creatiefs ondernemen in hun vrije tijd en 78% ontdekte nieuwe culturele plekken. Dit wijst op een stimulans voor actieve participatie in de samenleving, al blijft de mate van structurele verbondenheid met hun omgeving wisselend.

Conclusie

Kunst- en cultuureducatie ondersteunt mbo-studenten bij het vinden van hun plek in de samenleving door zelfkennis en reflectieve vaardigheden te versterken. Deze helpen bij keuzes en het begrijpen van hun maatschappelijke positie. De onderzoeksresultaten bevestigen grotendeels de aannames: reflectie en zelfbewustzijn dragen bij aan hun toekomstgerichte ontwikkeling.

Tegelijkertijd blijft de daadwerkelijke maatschappelijke participatie afhankelijk van externe factoren, zoals begeleiding, motivatie en sociale context. Verdere integratie van cultuureducatie binnen loopbaanoriëntatie en burgerschap kan de verbinding tussen zelfontwikkeling en maatschappelijke positionering structureler maken.

Evaluatie

Tips

- **Meer structuur en continuïteit**
Studenten gaven aan dat de lessen soms losstaand voelden en dat er weinig doorlopende lijn was tussen de verschillende workshops. Door een duidelijker traject met meer opbouw te creëren, kunnen studenten beter groeien binnen een discipline.
- **Motivatie en betrokkenheid vergroten.**
Er is bewust is gekozen voor een 'culturele stretch' én aansluiting bij de doelgroep. Een groot deel van het programma sloot hier goed bij aan, zoals het maken van podcasts en film. Toch hadden sommige studenten moeite met motivatie, vooral als workshops minder goed aansloten bij hun interesse.
- **Betere communicatie over doelen en verwachtingen**
Niet alle studenten wisten goed wat er van hen werd verwacht of wat het einddoel van het project was. Duidelijke communicatie vooraf en tijdens de lessen kan bijdragen aan een beter begrip en meer betrokkenheid. Hierbij de vaste docent cruciaal.
- **Reflectie meer gestructureerd begeleiden**
Hoewel reflectie een belangrijk onderdeel van het project was, gebeurde dit niet altijd expliciet. Kunstvakdocenten zouden ondersteund kunnen worden met methodieken om studenten bewuster te laten nadenken over hun ervaringen. De training die aan de vaste docenten is gegeven zou ook goed passen bij de kunstvakdocenten.
- **Beroepsoriëntatie versterken**
Hoewel studenten inzicht kregen in de culturele sector, werd dit niet altijd expliciet gekoppeld aan concrete carrièremogelijkheden. Gastlessen of netwerkbijeenkomsten met professionals kunnen studenten beter helpen bij hun toekomstoriëntatie.
- **Balans tussen vrijheid en begeleiding**
Sommige studenten voelden zich overweldigd door de vrijheid binnen het project, terwijl anderen juist meer ruimte wilden om eigen keuzes te maken. Een balans tussen gestructureerde opdrachten en creatieve vrijheid kan bijdragen aan een optimale leerervaring.
- **Culturele participatie na het project stimuleren**
Hoewel 56% van de studenten aangaf vaker iets creatiefs te willen ondernemen, is niet duidelijk in hoeverre dit zich daadwerkelijk vertaalt naar deelname aan culturele activiteiten. Een follow-up of laagdrempelig vervolgp programma zou deze interesse beter kunnen vasthouden.

Tops

- **Veelzijdigheid en keuzevrijheid**
Studenten waardeerden het brede aanbod aan kunstdisciplines, met name de mogelijkheid om verschillende creatieve activiteiten uit te proberen. 78% van de studenten had bijvoorbeeld nog nooit een podcast gemaakt en ontdekte op deze manier een nieuwe kunstvorm.
- **Succeservaringen en zelfvertrouwen**
Voor veel studenten betekende het afronden van een project of optreden een belangrijke

overwinning en zelfs 89% gaf aan hier een groot compliment over te geven in het geval ditzelfde product door een ander(e medestudent) was gemaakt. Daarnaast gaf 67% van de studenten in de eindmeting aan dat ze iets nieuws hadden geleerd over hun eigen talenten.

- **Combinatie van kunst en loopbaanoriëntatie**

Door culturele workshops te koppelen aan loopbaanoriëntatie, kregen studenten een beter beeld van beroepen in de culturele sector. 55% gaf aan hierdoor beter te weten welke opleiding of carrière ze zouden willen volgen.

- **Professionele begeleiding**

Studenten spraken enthousiast over de gastdocenten en kunstenaars die hen begeleidden. Hun praktijkervaring en persoonlijke benadering zorgden voor een inspirerende leeromgeving.

- **Verkenning van cultureel Zaandam**

Door culturele locaties zoals theaters, kunstgaleries en studio's te bezoeken, werd de stad voor studenten tastbaarder. Na afloop van het project kende 78% van de studenten nieuwe culturele plekken in de omgeving.

- **Duurzame samenwerking**

Het project heeft gezorgd voor nieuwe verbindingen tussen het Tolland College en culturele instellingen. Deze samenwerking biedt kansen voor verdere verdieping en uitbreiding van cultuureducatie binnen het mbo. Er wordt gesproken over een duurzame voortzetting van het project.

